

Весна Капор

ДА, ГЛЕДАЛЕ СМО ЗАЈЕДНО АНДРЕЈА РУБЉОВА

Цвијети, време њиховања, 2020

Цвијети су били дан рођења и име моје бабе. Њу наравно није било брига за рођендан, али то да је рођена на тај дан било је, некако, веома важно. И нама, деци, пунила је уши, и даље плавила мисао, та реч: Цвијети. Досезала је до неке велике тајне, коју нисмо дохватили. У плавети пролећа, у дубини неба, у мирисима свежих јутара, разабирали смо неку размрежену, живу вечност. Изјутра смо се умивали цвећем, љубицом, како је говорила баба. Најбоље је љубицом да се умијете. И купали бисмо се израна недељом, тим љупким вечним мирисом детињства света. Шакама захватили воду из чинија, верујући да ће цела година, да ће цео живот, бити само светлост. Ко је могао слутити да ће и наше животе, као и бабин, опсести сви бесови историје? Од ратова до куте.

Цвијети су покретни празник. И мати је увек, на Цвијети, звала родбину и комшије на кафу и колач; баби је рођендан, говорила би. Баби је био дат тај дан, не датум. Ко зна који је датум био 1904. кад је рођена. Свет се рушио и померао, војске газиле и мучиле, куће у којима је живела паљене, али Цвијети су остајали то место из кога се њен живот бранио. И зарио.

Прото драги, ми смо ти хајдучки верници, чували смо у тим крајевима наслеђе, како се могло и умело, говорићу доцније сваки пут, кад наш прота Живадин дође у посету, мојој новој крсној слави, и породици у Београду, мислећи притом увек на бабу. Не знам да ли је баба Цвијета ишта знала о Христовом уласку у Јерусалим (ако је и знала, у дуго време ћутања о Богу, мучила је), како год било, свест о томе да се тај дан запамти и да је то дан посебне радости, као стена, чувало је њен живот, наш живот.

Дуго нисам писала ништа; глава је пуна, мисли и слике се сударају, газе, потиру једна другу, и ништа. Укључујем тв и тражим европску крими серију, америчке не подносим, вештачки су клишетиране за моје меко срце и дивљи хајдучки ген. Свиђа ми се Кендис Реноар (на коју сам случајно набасала, мењајући канале до бесвести, наравно), некава белгијска Францускиња. Просто што је жена: мека, нежна, хировита, и снажна. Мајка и детектив. Свака мајка је детектив. Није то нека серија коју стримују, она је за обичне људе, старомодне. Често наивна и раскупусана, по свим шавовима, као и сам живот. Све ту има некакву меру стварности; чак и случајеви које решавају, та жена, и њени сарадници. Мислим, то је задња фаза нечега, нека дијагноза: зурити у крими серије. Стигао ме је умор и казна, века, тако мислим. Ипак, напољу је тишина, и непокретан свет. Улице без људи, животи затворени унутар зидова. Понекад само прхне неки глас напоље, отме се и извије у простору, додирне грање брезе и раствори у немости људске покорности. Није пристojно бити гласан. Страсти се изливају на прописаним местима, рецимо Егзиту или утакмици; умереније на свадбама и рођенданима; сваки век има своје карневале и арене.

Један вирус сломио је цео свет, умују на друштвеним мрежама и порталима. Бивало је и пре тако. Само није било данашње технологије. И свако је био своју битку. Не знам како је баба Цвијета преживела време шпањолске грознице. Ништа не знам, јер нисам слушала, сигурно је причала о томе. А можда и није? Причала је сажето, и кратко, анегдотски. Њене приче нису биле поуке, више неодређени закључци иза којих би остајао оштар траг у ваздуху, као невидљиви изазов, позив на допричавање. Као кад морнари на бури забацују уже на котву, тако су њена сирова, директна сећања, хватала слушаоце. Било је немогуће не уронити у некакав процеп времена који се отварао ту, пред вашим очима, и не опипати, не домислити часове и људе о којима је причала. Не знам, не знам, да ли је помињала то време. И мој живот већ је презасићен сећањима, а и време је окраћало. Мати сигруно памти нешто од тих прича.

Мислим, како слабо послушкујемо речи ближњих; како слабо чујемо. Они су за нас само сапутници у датом простору, у датом часу. Чак и кад волимо, свако је у својој причи; додирујемо се потребом.

Баба Цвијета је волела телевизију. Филмове је обожавала. Нарочито љубавне. Није умела да чита, али је непогрешиво осећала и дефинисала стање ликова, и предвиђала расплет радње. Дакле, јунаке, њихове дилеме, двојбе, страхове, прорачуне и поступке, описивала би као да је писац сценарија. Била је већ превалила седамдесету, увелико, кад је упитала једну своју исписницу, гледајући некакву деликатну љубавну сцену (не ласцивну, никако, такве није волела, викала би: пи погани, какви

сте, ђаво вас однио, гадлука и шта ово приказују), али ипак, питала је, пратећи некакав устрептали дијалог, са телима, напетим и у ишчекивању, осјећаш ли ишта док ово гледаш? Тако, после сам читала, и Тарковски је мислио да су експлицитне сцене непотребне, и да је то део интимае, који не доприноси филму као уметности. Ето, има тако један сој људи, далеких по географији, по животу, и образовању, а опет блиских по дубоким начелима и вери да су осећања поље смисла, свега у свету.

Да, гледале смо заједно *Андреја Рубљова*, сећам се, дубоко у ноћ, и ћутале. Шта смо разумеле тад, дете и старица, ко ће знати; али заувек, седимо у соби, и у дубокој ноћи, светли екран црно-белог телевизора, и нас две, уроњене у далеко руско време и простор, дишемо. Напољу се пресијава чврсти снег, целац, као вечност. Тако се сравањују филм, стварност и живот, за нас две.

Та јунакиња серије, Кендис Реноар допала би се Цвијети. Отресита, једра, без длаке на језику, и са четворо деце. Гледала сам и данас неколико епизода, а испод, у дубини свести, шибали су неки дани, неки часови, далеки, моји. Рецимо, читам *Рај и мир*, а баба седи, чува ме, и лупка штапом о ограду балкона, о под, руб кревета... Шути, не проговара. Ипак, кажем, баба не лупај, и не мораш седети ту, иди негде. Она се чуди, што ти, бона, сметам? Чудим се и ја, сад, док седим за трпезаријским столом и читам, у буци типичне породице 21. века. Седим, и мислим, праштај, Боже, луди смо, и само на себе и своје хирове мислимо. Ипак, ми смо хајдучки сој, и тако и волимо: кажемо једни другима што би се могло и прећутати. Ипак, тако смо се и очували, грки и стамени. Ретке нежности и стална брига. Много је сећања сложених у вечност.

Дуго не пишем, мисли се саплићу; све је важно, и ништа не избија на врх; била сам очајна због тога, била сам равнодушна; речи су жишке што светле, ако не могу да дохватим такве, шта преостаје? Гледам тв; печем хлебова, слажем пите; разумем своје мушке, једино како умем: љубављу. Не знам који је дан времена административно названог ванредно стање. Живот буја, унутар нас, у нашем малом стану. Цвијета би била задовољна, и волела би моје мушке. Волела је мог брата, највише на свету: као очињи вид.

Цвијети су, тај дан, благодати, кад свако од нас препознаје светлост. Моја Цвијета је знала, нису важни датуми, она живи у дану који јој је дат, као знамен, вечно. Пријатељица из Канаде, шаље фотографију: пуну чинују љубица и два маслачка. Из њеног врта. И њој промичу наши далеки дани, заједнички, знам. Са балкона, тешим се брезом и голубовима у вечитом покрету; кад прође ова пошаст, кад свет почне да живи, поново, отићи ћу негде, дубоко у поља, можда у Бранковину, никад тамо нисам била; лећи у траву, и дисати дубоко. Као да су Цвијети.

Могла је ова прича имати безброј других детаља. Цвијета је мој живот разбокорила. И ево, после месеци чекања да се отворе речи, моја баба, Цвијета, изненада баца конопац приче, у муклој ноћи, на измаку, празничног дана, у коме се нисмо умили љубицом, нити се смејали у порти. Цвијета је расекла време, сад седи ту, са мном, куцка штапом. После ћу да спустим главу на њена повијена леђа, да је загрлим, и, ако добијем напад мигрене, она ће својим рукама, да ми притиска слепочнице, да не бисмо пробудили укућане.